

**ORTAÖĞRETİM 9. ve 10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN TARİH
DERSİNE BAKIŞ AÇILARI ve BAŞARILARI ARASINDAKİ
İLİŞKİLER**

*The Relationships between 9th and 10th Grade Students' Perception and
Performance in History Course*

Gürbüz OCAK*
Ceren DEMİRDELEN**

ÖZET

Ortaöğretim 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin tarih dersine karşı bakış açıları, bu dersin işlenişi ve öğrencilerin tarih dersine yönelik görüşlerini ortaya koymasından önemlidir. Bu önem gereği, 9. ve 10. sınıf öğrencilerine göre tarih dersinin amaçlarını ortaya koymanın ve öğrenciler açısından tarih dersini daha çekici bir hale getirmenin faydalı olabileceği düşünülerek bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın amacı, 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin tarih dersine karşı bakış açılarını ortaya koymaktır. Araştırma, Afyonkarahisar il merkezinde bulunan üç farklı liseden 355 öğrenciyle gerçekleştirilmiş olup çalışmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Elde edilen verilerin frekans ve yüzde değerleri hesaplanmış, her bir toplamın ortalamaları alınmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin tarih dersinin ne ifade ettiği konusunda kararsız kaldıkları, dersin farklı amaçlarının olduğu, yapılan sunumlara güvenildiği, farklı bakış açıları üzerine yoğunlaşıldığı ve tarihi konuların öğrencilerin ilgisini çektiği anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tarih Öğretimi, Öğrenci Görüşleri, Öğrenci Başarısı

ABSTRACT

High school students opinions concerning perspective of the history course are important as they give information about how history course is taught in high schools and what the students think about this course. It is known that research regarding the opinions of the high school students about objectives of history course for high school students would be beneficial. The aim is point out the opinions of high school students about the

---

* Yrd. Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

** Arş. Grv., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü

perspective of the history course. The research was conducted in Afyonkarahisar 3 High schools with 355 students and to collect data questionnaire was used. In the consequence of the data analyzed it is understood that about the history course of purpose to be infirmed of purpose, to have all types presentation of the delight students, to reckon on made presentation, to major in a different perspective and to attract attention in history subject.

Key Words: The Teaching of history, Students' Perceptions, Students' Success

***

GİRİŞ

Sosyal Bilimler Eğitimi alanının gerek bütününde gerekse ayrı ayrı disiplinlerde bazı problemler gözlenmektedir. Bu problemlerin başında bu alana yeterince ilginin gösterilmeyişi gelmektedir. Öğrenciler Sosyal Bilimler alanının önemini anlayamamakta, bu alanı Fen ve Matematik'e göre daha az yararlı görmektedir. Bunun temelinde öğrencilerin Sosyal Bilimler öğretiminin amaçlarını kavrayamamaları ve bu derslerden gelecekteki yaşantılarına dönük bir yarar beklememeleri gibi nedenler yatmaktadır.

Tarih dersinin Sosyal Bilimler alanı içinde özel bir yeri vardır. İlköğretimden yüksek öğretimin sonuna kadar bütün eğitim basamaklarındaki eğitim programlarında yer verilen Tarih dersinin Sosyal Bilimler alanına olan genel ilgisizlikten en çok etkilenen disiplinlerden biri olduğu görülür (Safran, 2006).

Genel olarak tarih dersi sıkıcı bir ders olarak nitelendirilmektedir. Bunun nedeni tarih dersinin günümüz siyasi, sosyal, ekonomik vb. olaylarla bağlantı kurulmadan geçmişte olmuş bitmiş olaylar olarak anlatılmasıdır. Tarih ile günlük hayat arasında bir bağlantı kurulabilirse tarih dersine karşı tutumlarda bir artış olabileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin tarihin önemini, amacını yani niçin tarih öğrendiğini kavrayamaması ya da ona kavratılmaması yanında tarih derslerinin öğrencinin pasif bir konuma itilerek öğretmen anlatımı ve ders kitabı temelli işlenmesi, ayrıntılara ve ezbere dayanması, siyasi ve askeri olaylara ağırlık vererek toplumsal tarihi dışlaması, öğrencinin yaşamından ve bugününden kopuk olması, çağdaş tarihe yer vermemesi, tarih alanındaki çağdaş değer ve yeni yaklaşımların gerisinde kalması, kendi coğrafyası içine dönük olması, tarih öğretiminin yanlış tutum ve davranışları, ideolojik yaklaşımlar vs. yıllardan beri birçok tarihçi ve eğitimci tarafından sıklıkla dile getirilmiştir.

Belki de tarih öğretimi bakımından en büyük güçlük okul dışındaki sosyalleşme vasıtalarının çekici tarih sunumlarından kaynaklanmaktadır. Toplumda tarihe karşı var olan ilginin daha çok medya başta olmak üzere okul dışı kanallara ve popüler konulara yoğunlaştığı bilinmektedir. Nitekim Gençlik ve Tarih projesi kapsamında yaklaşık 30 ülkede 14-15 yaşlarındaki 32000 kadar öğrenciye uygulanan geniş kapsamlı ankette ortaya çıkan sonuçlardan birisi öğrencilerin okulda gördükleri tarih ile eğitim sistemi dışında karşılarına çıkan tarih türlerine gösterdikleri ilgiler arasındaki uyumsuzluktur (Demirel-Kaya, 2008). Bazılarının kurgusal özelliklere sahip olmasına rağmen bu tarih sunumlarının sürükleyici ve anlaşılır yapısı ile sıradan insanı ve günlük yaşamı yansıtmaması bu çekiciliği sağlayan etkenlerdendir. Aynı araştırmanın Türkiye ayağında çıkan sonuçlarda öğrencilerin tarihe önem vermekle birlikte derslerin büyük ölçüde ders kitaplarına dayalı olarak yürütüldüğü, öğrencilerin ise bunu sıkıcı ve güvenilmez bulduğu, öğrencilerin tarihe duyduğu ilginin güncel ve kendi kimliğiyle özdeşleştirdiği konulara dönük bulunduğu, sosyal konulara ilgisinin az olduğu ve dışı kapanık bir tarih ilgisinin varlığı gözlenmiştir (Tekeli, 1998: 214-219).

Çağımızda tarih dersinin artık bir ezber değil, düşünce dersi olarak algılanması ve öğrencilerden çeşitli fikir ve yorumların alınması gerekmektedir. Bu doğrultuda derste kullanılacak yöntem derse karşı olan öğrenci tutumlarını olumlu yönde etkileyecektir. Bu güne kadar öğretmenlerin genellikle derste kullandıkları yöntemleri kendilerine göre belirledikleri görülmüştür. Oysaki her beyin kendine özgüdür ve eğitim-öğretim süresince öğrencilerin bireysel farklılıkları bulunmaktadır. Öğretmenler de bu farklılıkları göz önüne alarak derste farklı yöntemleri kullanmalıdırlar (İskender, 2007).

Tarih öğretiminin öğrencilerde ne tür beceri ve tutum kazandıracağına dair farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşlerden ilki, tarihin gelenekçi bir yaklaşımla vatandaşlık ve kimlik aktarımı ile öğretilmesidir. Böylece toplumunu, değerlerini, kültürünü tanıyan iyi vatandaş yetiştirmek amaçlanmıştır. Öğrenciye içinde yaşadığı toplumun kimliği aktarılmaya çalışılmış, kimlik gelişimine yardımcı olunmuştur (Demircioğlu, 2006).

Tarih öğretiminde kabul gören ikinci yaklaşım ise, öğrencilere bilimsel bakış açısı ve üst düzey düşünme becerisi ve niteliklerinin kazandırılmasını esas alan görüştür. Böylece öğrencilere bir tarihinin bilimsel bilgiyi nasıl ürettiği öğretilir. Başka bir ifadeyle, bir tarihinin bilimsel bilgiyi ortaya koyarken kullandığı bilimsel yaklaşım ve düşünme sistematığı, tarih dersleri aracılığıyla öğretilir (Demircioğlu, 2006).

1. Amaç

Bu araştırmanın amacı, Afyonkarahisar il merkezinde bulunan üç liseden 355 öğrencinin görüşlerine dayalı olarak tarih dersine karşı bakış açıları ve başarıları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu genel amaçtan yola çıkılarak aşağıdaki problemlere cevap aranmıştır.

2. Problem

9. ve 10. sınıf lise öğrencilerinin tarih dersine karşı bakış açıları ve başarıları arasında ilişki var mıdır? Belirtilen görüşler arasında cinsiyet ve başarı gruplarına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

Alt problemler

a.1) Tarih dersine yönelik görüşler ve başarı arasında ilişki var mıdır?

a.2) Tarih dersine yönelik görüşler arasında cinsiyet ve başarı grupları açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

b.1) Tarih dersinin amacına yönelik görüşler ve başarı arasında ilişki var mıdır?

b.2) Tarih dersinin amacına yönelik görüşler arasında cinsiyet ve başarı grupları açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

c.1) Tarih dersinin zevk alınan sunum şekline yönelik görüşler ve başarı arasında ilişki var mıdır?

c.2) Tarih dersinin zevk alınan sunum şekline yönelik görüşler arasında cinsiyet ve başarı grupları açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

d.1) Tarih dersinin güvenilen sunum şekline yönelik görüşler ve başarı arasında bir ilişki var mıdır?

d.2) Tarih dersinin güvenilen sunum şekline yönelik görüşler arasında cinsiyet ve başarı grupları açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

e.1) Tarih dersinde yoğunlaşılan konuya yönelik görüşler ve başarı arasında bir ilişki var mıdır?

e.2) Tarih dersinde yoğunlaşılan konuya yönelik görüşler arasında cinsiyet ve başarı grupları açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

f.1) Tarih dersi konuları arasında ilgi duyulan konuya yönelik görüşler ve başarı arasında bir ilişki var mıdır?

f.2) Tarih dersi konuları arasında ilgi duyulan konuya yönelik görüşler arasında cinsiyet ve başarı grupları açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

3. Sınırlıklar

Bu araştırma; 2007-2008 öğretim yılında Afyonkarahisar il merkezinde bulunan üç liseden 355 öğrenciyle, bu öğrencilerin Tarih dersine karşı bakış açılarıyla ve ankette yer alan sorularla sınırlıdır.

4. Yöntem

Bu çalışmada ortaöğretim 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin tarih dersine bakış açılarını belirlemek amacıyla genel tarama (survey) modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkından genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2005). Tarama (Survey) modeli doğal ortamda tutum, düşünce ya da başarı gibi birçok değişkenin ölçülmesinde kullanılır (Wiersma, 2000). Bu çalışmada da 9. ve 10. sınıf lise öğrencilerinin tarih dersine karşı bakış açıları ve başarıları arasındaki ilişki belirlenmeye çalışıldığı için tarama modeli temel araştırma deseni olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın çalışmanın evrenini, 2007-2008 eğitim ve öğretim yılında Afyonkarahisar il merkezinde bulunan öğrenciler, örneklemini Afyonkarahisar il merkezinde bulunan genle liselerden üçünde öğrenim gören 9. ve 10. sınıflardan seçilen öğrenciler oluşturmaktadır.

5. Veri Toplama Aracı ve Geliştirilmesi

9. ve 10 sınıf lise öğrencilerinin tarih dersine karşı bakış açılarını tespit etmek amacıyla, açık ve kapalı uçlu sorularla toplam yedi bölümden oluşan bir anket formu geliştirilmiştir. Anketin oluşturulmasında Kürşat Gökaya'nın "Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Tarih Bilinci Üzerine bir Anket Değerlendirmesi" çalışmasında uyguladığı sorulardan yararlanarak hazırlanan anket formu kullanılmıştır. Anketin ilk kısmı, öğrenci bilgileriyle ilgili sorulardan oluşmaktadır. İkinci kısım, "Tarih size ne ifade ediyor?" sorusu ve on iki alt soru; üçüncü kısım, "Size göre tarih dersinin amacı nedir?" sorusu ve yedi alt soru; dördüncü kısım, "Tarih derslerinin hangi tür sunulmasından zevk alırsınız?" sorusu ve on bir alt soru; beşinci kısım, "Tarihin nasıl sunulmasına güvenirsiniz?" sorusu ve beş alt soru; altıncı kısım, "Tarih derslerinde en çok neler üzerine yoğunlaşırsınız?" sorusu ve sekiz alt soru ve yedinci kısım, "Tarih derslerinde öğrenilenler arasında aşağıdaki konular ne kadar ilginizi çekmektedir?" sorusu ve yedi alt sorudan oluşmaktadır.

Bu sorulara uygun olarak seçeneklerde *Kesinlikle katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Tamamen katılıyorum* arasında

değişen likert tipi beşli bir dereceleme yapılmış ve her seçeneğe olumsuzdan olumluya doğru 1'den 5'e kadar puan verilmiştir

Uygulanan anketteki verileri istatistik programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Bu analizde frekans, yüzdelik, ortalama puanları ve gruplar arasındaki farkı belirlemek için t testi ve tekyönlü varyans analizi; tek yönlü varyans analizinde farkın kaynağını belirlemek için LSD testi kullanılmıştır. Yapılan güvenilirlik analizi sonucunda anketin genel güvenilirliğine ait Cronbach- Alfa değeri .90 olarak hesaplanmıştır. Özdamar (1997)'a göre alfa kat sayısının 0.80-1.00 arasında olması ölçme aracının yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 1: Puan Aralıkları

Seçenekler	Verilen Puanlar	Puan Aralığı
Kesinlikle Katılmıyorum	1	1,00-1,79
Katılmıyorum	2	1,80-2,59
Kararsızım	3	2,60-3,39
Katılıyorum	4	3,40-4,19
Tamamen Katılıyorum	5	4,20-5,00

6. Bulgular

Verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrencilerin tarih dersine bakış açılarını gösteren aşağıdaki tablolar oluşmuştur. Tablolarda elde edilen değerlerin; frekans, yüzdelik ve ortalama değerleri verilmiştir

Tablo 2.1: Tarih Dersinin Öğrencilere Ne İfade Ettiği İle İlgili İfadeler

sn.	Sorular		1	2	3	4	5	X	Durum
1.1	Sadece okuldaki bir derstir.	F	19 5	123	19	13	5	1,6 1	Kesinlikle katılmıyorum
		%	54, 9	34,6	5,4	3,7	1,4		
1.2	Şimdiki yaşamımla ilgili olmayan, geçmişte kalmış bir şeydir.	F	15 1	122	31	32	19	2,0	Katılmıyorum
		%	42, 5	34,4	8,7	9	5,4		
13	Hiçbir yaratıcılığı olmayan sadece isim ve tarih ezberlemekten ibaret bir derstir.	F	17 4	111	40	18	12	1,8 1	Katılmıyorum
		%	49, 0	31,3	11,3	5,1	3,4		
1.4	Tarih benim için kolay bir derstir.	F	41	53	117	92	52	3,1 7	Kararsızım
		%	11,	14,9	33,0	25,9	14,		

			5				6		
1.5	Zorunlu olmasam çalışmayacağım bir derstir.	F	114	116	66	44	15	2,23	Katılmıyorum
		%	32,1	32,7	18,6	12,4	4,2		
1.6	Anlamakta güçlük çektiğim bir derstir.	F	105	109	62	57	22	2,38	Katılmıyorum
		%	29,6	30,7	17,5	16,1	6,2		
1.7	Beni etkileyen ve hayal gücümü harekete geçiren bir derstir.	F	31	45	76	115	88	3,51	Katılıyorum
		%	8,7	12,7	21,4	32,4	24,8		
1.8	Geçmişini aydınlatan ve bugünün sorunlarını açıklayan bir derstir.	F	21	21	43	114	156	4,08	Katılıyorum
		%	5,9	5,9	12,1	32,1	43,9		
1.9	Tarih, çalışmalarımın ve testlerimdeki netlerimden gurur duyduğum bir derstir.	F	31	89	100	81	54	3,10	Kararsızım
		%	8,7	25,1	28,2	22,8	15,2		
1.10	Başkalarının başarılarından ve başarısızlıklarından ders çıkarma şansındır.	F	47	55	92	96	65	3,21	Kararsızım
		%	13,2	15,5	25,9	27,0	18,3		
1.11	Tarih bilmeyen bir kişi hafızasını kaybetmiş bir kişi gibidir.	F	44	74	70	80	87	3,25	Kararsızım
		%	12,4	20,8	19,7	22,5	24,5		
1.12	Tarih ders kitabı dışında da tarih okumaktan zevk alırım.	F	30	50	65	109	101	3,56	Katılıyorum
		%	8,5	14,1	18,3	30,7	28,5		
Toplam 1 için ortalama								2,53	Katılmıyorum

Tablo 2’de görüldüğü üzere, her soruya öğrencilerin vermiş oldukları cevapların frekans, yüzdelik ve ortalamaları hesaplanmıştır ve Toplam 1 değeri için ortalama 2,53 bulunmuştur. Bu sonuçlar öğrencilerin tarih dersinin ne ifade ettiği ile ilgili *Katılmıyorum* seçeneğini kabul ettiklerini göstermektedir. Madde 1.1’de tarih dersinin “*Sadece okuldaki bir derstir*” ifadesine 1,61’lük bir ortalama ile *Kesinlikle Katılmıyorum* sonucunun elde edilmesi öğrencilerin tarih dersine karşı tutumlarındaki değişimin veya bu yöndeki kararlılıklarının göstergesidir. Benzer bir soru olarak Madde 1.2’deki “*Şimdiki yaşamımla ilgili olmayan geçmişte kalmış bir şeydir.*” ifadesine 2.0 ortalama ile katılmıyorum demiştir. Bu maddeye tamamen katılan öğrenci aslında tarih bilincinin yokluğunu ifade etmiş olacaktır. Madde 1.4’de “*Tarih benim için kolay bir derstir*” ifadesine 3,17’lük bir ortalama ve Madde 1.9’da “*Tarih çalışmalarımın ve testlerimdeki netlerimden gurur duyduğum bir derstir*” ifadesine 3,10’luk bir ortalama ile *Kararsızım* seçeneklerinin elde edilmesi öğrencilerin tarih dersini çalışma konusunda kararsız olduklarının bir göstergesidir. Tarih dersine karşı olumlu tutum içinde bulunan öğrencilerin dersin kolaylığı ve

başarılarından gurur duymaları konusunda kararsız kalmaları uygulanan ÖSS sınavlarında tarih sorularının gerek sayı ve gerek katsayıcı az olmasından kaynaklanabilir.

Tablo 2.2:Başarı düzeylerine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

	N	$\bar{X}$	S.S	F	p	LSD(Farklılık testi)
1	59	42,30	11,20	3,286	,012	1-3(p=,026) 1-4(p=,001) 1-5(p=,043)
2	78	44,01	10,54			
3	103	46,31	11,66			
4	82	48,37	10,59			
5	33	47,15	10,81			
Toplam	355	45,69	11,16			
	Kareler toplamı	Serbeslik derecesi	Kareler Ortalaması			
Gruplar arası	1598,049	4	339,512			
Gruplar içi	42549,129	350	121,569			
Toplam	44147,178	354				

Ortalama ve standart sapma açısından öğrenci görüşleri birbirine çok yakındır. Başarı düzeyi açısından baktığımızda başarı düzeyi yüksek olan öğrencilerin bu bölümdeki görüşleri diğerlerine göre olumlu yöndedir. 1.grupta yer alan öğrenciler ile 3-4-5. Grupta yer alan öğrenciler arasındaki fark anlamlıdır.

Tablo 2.3:Başarı ve görüşler arasındaki korelasyon tablosu

Ders Notu	Pearson correlation	Ders Notu	Tarih Dersinin Öğrencilere Ne İfade Ettiği İle İlgili İfadeler
		1	,177**
	Sig.		,011
	N	355	355

Öğrencilerin tarih dersindeki başarıları ve Tarih dersinin öğrencilere ne ifade ettiği ile ilgili ifadelerine yönelik görüşleri arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Ancak Büyüköztürk (2004)'e göre korelasyon katsayısının mutlak değeri olarak 0,30-0,00 arasında olması düşük düzeyde bir ilişki olarak tanımlanabilir.

Tablo 3. 1: Tarih Dersinin Amacı İle İlgili İfadeler

sn.	Sorular		1	2	3	4	5	X	Durum
2.1	Sınavlarda başarıyı artırmak için gerekli bir derstir.	F	66	73	60	93	62	3,05	Kararsızım
		%	18,6	20,6	16,9	26,2	17,5		
2.2	Geçmiş ile ilgili bilgi edinmek için gerekli bir derstir.	F	13	10	16	145	171	4,27	Tamamen katılıyorum
		%	3,7	2,8	4,5	40,8	48,2		
2.3	Kültürlü bir insan olmak için gerekli bir derstir.	F	13	12	28	124	178	4,24	Tamamen katılıyorum
		%	3,7	3,4	7,9	34,9	50,1		
2.4	Dünyadaki olayları anlamak için gerekli bir derstir.	F	8	21	48	132	146	4,09	Katılıyorum
		%	2,3	5,9	13,5	37,2	41,1		
2.5	Geleceğe hazırlanmak için gerekli bir derstir.	F	14	27	67	125	122	3,88	Katılıyorum
		%	3,9	7,6	18,9	35,2	34,4		
2.6	Milli bilinç ve kimlik oluşturmak için gerekli bir derstir.	F	15	26	65	119	130	3,90	Katılıyorum
		%	4,2	7,3	18,3	33,5	36,6		
2.7	Dünü ve bugünü anlayıp yarına bilinçli olarak yönelebilmektir.	F	12	16	31	104	192	4,26	Tamamen katılıyorum
		%	3,4	4,5	8,7	29,3	54,1		
Toplam 2 için ortalama								3,95 Katılıyorum	

Tablo 3'te görüldüğü üzere, her soruya öğrencilerin vermiş oldukları cevapların frekans, yüzdelik ve ortalamaları hesaplanmıştır ve Toplam 2 değeri için ortalama 3,95 bulunmuştur. Bu sonuçlar *Katılıyorum* seçeneğinin öğrenciler tarafından kabul edildiğini göstermektedir. Maddelerden elde edilen ortalamaların birbirlerine yakın oldukları görülmektedir. Bu da öğrencilerin tarih dersinin tek bir amaç için değil, farklı amaçlar için de öğretildiğinin bilincinde olduklarını göstermektedir. Madde 2.3'deki "*Kültürlü bir insan olmak için gerekli bir derstir.*" ifadesinde ortalamanın 4,24; Madde 2.7'deki "*Dünü ve bugünü anlayıp yarına bilinçli olarak yönelebilmektir.*" ifadesine ortalamanın 4,26 gibi yüksek çıkması

öğrencilerdeki tarih bilincinin değişmekte olduğunun göstergelerindedir. Tablo 3.1 genel olarak incelendiğinde öğrencilerin tarihin yararsız olduğu görüşüne katılmadıkları, tersine toplumu yönlendirme işlevi olacağı görüşünü benimsedikleri anlaşılmaktadır. Madde 2.1'deki "Sınavlarda başarıyı arttırmak için gerekli bir derstir." ifadesinde Kararsız kalmaları dersin merkezi sınavlardaki ağırlığından kaynaklanmaktadır.

Tablo 3. 2: Başarı düzeylerine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

	N	$\bar{X}$	S.S	F	p	LSD(Farklılık testi)
1	59	69,91	18,86	2,737	,029	1-4(p=,007)
2	78	71,10	18,96			
3	103	74,133	18,43			
4	82	77,09	17,60			
5	33	80,08	16,19			
Toplam	355	74,00	18,42			
	Kareler toplamı	Serbeslik derecesi	Kareler Ortalaması			
Gruplar arası	3644,361	4	911,090			
Gruplar içi	116500,00	350	332,860			
Toplam	120145,3	354				

Öğrenci görüşleri ortalama ve standart sapma açısından birbirine çok yakındır. Başarı düzeyi açısından ise başarı düzeyi yüksek olan öğrencilerin bu bölümdeki görüşleri diğerlerine göre olumlu yöndedir. 1-4 arasındaki fark anlamlıdır.

Tablo 3. 3: Başarı ve görüşler arasındaki korelasyon tablosu

Ders Notu	Pearson correlation	Ders Notu	Tarih Dersinin Amacı İle İlgili İfadeler
		1	,172**
	Sig.		,001
	N	355	355

Başarı ve Tarih dersinin amacı ile ilgili görüşleri arasındaki ilişki pozitif yönlüdür. Ancak korelasyon katsayısının mutlak değeri olarak 0,30-0,00 arasında olması düşük düzeyde bir ilişki olarak tanımlanabilir (Büyükoztürk, 2004).

Tablo 4. 1: Tarih Dersinin Sunumuyla İlgili İfadeler

sn.	Sorular		1	2	3	4	5	X	Durum
3.1	Ders kitaplarından sunuluşundan zevk alırım.	F	71	76	99	83	26	2,76	Kararsızım
		%	20,0	21,4	27,9	23,4	7,3		
3.2	Tarihsel belge ve kaynaklarından sunuluşundan zevk alırım.	F	15	37	69	130	104	3,76	Katılıyorum
		%	4,2	10,4	19,4	36,6	29,3		
3.3	Tarihsel roman, film ve belgeseller ile sunuluşundan zevk alırım.	F	16	30	41	127	141	3,97	Katılıyorum
		%	4,5	8,5	11,5	35,8	39,7		
3.4	Öğretmenin anlatmasından zevk alırım.	F	19	28	47	118	143	3,95	Katılıyorum
		%	5,4	7,9	13,2	33,2	40,3		
3.5	Desin harita ile anlatılmasından zevk alırım.	F	29	41	95	117	73	3,46	Katılıyorum
		%	8,2	11,5	26,8	33,0	20,6		
3.6	Tarihi yerler ve müzelere yapılan geziler ile sunuluşundan zevk alırım.	F	11	15	32	107	190	4,26	Tamamen katılıyorum
		%	3,1	4,2	9,0	30,1	53,5		
3.7	Proje yöntemi ile öğrenmekten zevk alırım.	F	25	59	105	101	65	3,34	Kararsızım
		%	7,0	16,6	29,6	28,5	18,3		
3.8	Kendim okuyarak, araştırarak öğrenmekten zevk alırım.	F	24	47	99	118	67	3,44	Katılıyorum
		%	6,8	13,2	27,9	33,2	18,9		
3.9	Öğretmenin konuları güncel olaylar ile pekiştirerek anlatmasından zevk alırım.	F	12	16	44	131	152	4,11	Katılıyorum
		%	3,4	4,5	12,4	36,9	42,8		
3.10	Öğretmenin sınıf içi tutumu derse karşı sevgimi etkiler.	F	17	13	39	111	175	4,16	Katılıyorum
		%	4,8	3,7	11,0	31,3	49,3		

3.11	Nasıl sunulursa sunulsun tarih dersinden zevk almam.	F	168	94	51	17	25	1,97	Katılmıyorum
		%	47,3	26,5	14,4	4,8	7,0		
Toplam 3 için ortalama								3,56	Katılıyorum

Tablo 4’te görüldüğü üzere, her soruya öğrencilerin vermiş oldukları cevapların frekans, yüzdelik ve ortalamaları hesaplanmıştır ve Toplam 3 değeri için ortalama 3,56 bulunmuştur. Bu sonuçlar *Katılıyorum* seçeneğinin öğrenciler tarafından kabul edildiğini göstermektedir. Tablo 4.1’deki ifadeler genel olarak incelendiğinde öğrencilerin dersin ders kitabına bağlı kalmadan görsel kaynak ve gezi gözlem takviyesiyle işlenmesini istedikleri görülmektedir. Bunun yanında Madde 3.4’te “*Öğretmenin anlatmasından zevk alırım.*” ifadesine 3.95 ve Madde 3.9’daki “*Öğretmenin konuları güncel olaylar ile pekiştirerek anlatmasından zevk alırım.*” ifadesine 4.11 ortalama ile katılmaları sözel derslerin işlenişinde geleneksel yöntemlerin etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Madde 3.7’de “*Proje yöntemi ile öğrenmekten zevk alırım.*” ifadesine 3,34 ortalama ile kararsızım seçeneği çıkmıştır. Bu madde göstermektedir ki öğrenciler tarafından proje yöntemi yeteri kadar bilinmemektedir. Madde 3.11’de tarih dersi “*Nasıl sunulursa sunulsun zevk almam.*” ifadesine 1,97 ortalama ile öğrenciler katılmamaktadır.

Tablo 4. 2: Başarı düzeylerine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

	N	$\bar{X}$	S.S	F	p	LSD (Farklılık testi)			
1	59	60,90	13,48	2,25	,063	1-4(p=,007)			
2	78	62,52	13,70						
3	103	64,52	13,32						
4	82	66,21	14,28						
5	33	67,21	10,87						
Toplam	355	64,16	13,55						
	Kareler toplamı	Serbeslik derecesi	Kareler Ortalaması						
Gruplar arası	1634,895	4	408,727						
Gruplar içi	63453,220	350	181,295						
Toplam	65088,115	354							

Ortalama ve standart sapma açısından öğrenci görüşleri birbirine çok yakın bulunmaktadır. Başarı düzeyi açısından baktığımızda başarı düzeyi yüksek olan öğrencilerin bu bölümdeki görüşlerinin diğerlerine göre olumlu yönde olduğu görülür.

Tablo 4. 3: Başarı ve görüşler arasındaki korelasyon tablosu

Ders Notu	Pearson correlation	Ders Notu	Tarih Dersinin Sunumuyla İlgili İfadeler
		1	,157**
	Sig.		,003
	N	355	355

Öğrencilerin tarih dersinden elde ettikleri ders notları ve Tarih dersinin sunumu ile ilgili görüşler arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır. Ancak elde edilen korelasyon katsayısının mutlak değeri olarak 0,30-0,00 arasında olması nedeniyle ilişkinin düşük düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 5. 1: Tarihin Dersinin Sunuluş Şekliyle İlgili İfadeler

sn.	Sorular		1	2	3	4	5	X	Durum
4.1	Ders kitaplarından sunulmasına güvenirim.	F	41	51	108	108	47	3,19	Kararsızım
		%	11,5	14,4	30,4	30,4	13,2		
4.2	Tarihsel belge ve kaynaklardan sunulmasına güvenirim.	F	15	18	44	140	138	4,03	Katılıyorum
		%	4,2	5,1	12,4	39,4	38,9		
4.3	Tarihsel roman, film ve belgesellerden sunulmasına güvenirim.	F	15	15	70	145	110	3,90	Katılıyorum
		%	4,2	4,2	19,7	40,8	31,0		
4.4	Öğretmenin anlatmasına güvenirim	F	8	23	70	127	127	3,96	Katılıyorum
		%	2,3	6,5	19,7	35,8	35,8		
4.5	Tarihi yerler ve müzelere yapılan geziler ile sunulmasına güvenirim	F	10	10	31	123	181	4,28	Tamamen Katılıyorum
		%	2,8	2,8	8,7	34,6	51,0		
Toplam 4 için ortalama								3,87	Katılıyorum

Tablo 5’te görüldüğü üzere, her soruya öğrencilerin vermiş oldukları cevapların frekans, yüzdeler ve ortalamaları hesaplanmış ve Toplam 4 değeri için ortalama 3,87 bulunmuştur. Bu sonuçlar *Katılıyorum* seçeneğinin öğrenciler tarafından kabul edildiğini göstermektedir. “*Tarihin nasıl sunulmasına güvenirsiniz?*” sorusuna verilen sonuçlar, okullarda tarih dersinin öğretimi hususunda bir anlatım zenginliğinin gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu veriler okullarımızda sadece Fen Bilimleri için değil, Sosyal Bilimler dersleri için de laboratuvarların oluşturulmasını hatırlatmaktadır. Artık ders kitabına bağlı işlenen derslerden ziyade tarihsel belge ve kaynaklar, roman, belgesel, film ve gezi gözlem destekli dersler ilgi çekmeye başlamıştır. Tablo 5.1 bugün ders kitabı kullanımı ve öğretmen anlatısı gibi geleneksel ders verme yaklaşımlarının egemen olduğu Tarih öğretiminin ne yönde geliştirilmesi gerektiği konusuna ışık tutmaktadır. Tekeli (1998)’e göre ders kitabının öneminin azalması, anlatı kalitesinin geliştirilmesi, müze ve tarihi yer gezileriyle TV belgesellerinin kullanımının artırılması tarih eğitiminin hem güvenilirliğini hem de çekiciliğini arttıracaktır. Böyle olunca da tarih bilincinin oluşmasına katkısı yüksek olacaktır.

Tablo 5. 2: Başarı düzeylerine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

	N	$\bar{X}$	S.S	F	p	LSD(Farklılık testi)		
1	59	67,54	17,60	2,870	,023	1-4(p=,007) 1-5(p=,011) 4-1(p=,007) 4-3(p=,036)		
2	78	71,85	17,26					
3	103	70,85	17,87					
4	82	75,30	16,93					
5	33	76,96	9,75					
Toplam	355	71,88	17,06					
	Kareler toplamı	Serbeslik derecesi	Kareler Ortalaması					
Gruplar arası	3272,295	4	818,074					
Gruplar içi	99763,198	350	285,038					
Toplam	103035,5	354						

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre, gruplar arasındaki farklılık anlamlıdır. Farklılığın kaynağına yönelik olarak yapılan LSD testi

sonuçlarına göre, 1. Grup ile 4. -5.grup ve 4. Grup ile 1., 3. Grupların görüşleri arasında anlamlı bir fark vardır. Öğrenci görüşleri ortalama ve standart sapma açısından birbirine çok yakındır. Başarı düzeyi açısından baktığımızda başarı düzeyi yüksek olan öğrencilerin bu bölümdeki görüşleri diğerlerine göre olumlu yönde olduğu görülmektedir.

Tablo 5. 3: Başarı ve görüşler arasındaki korelasyon tablosu

Ders Notu	Pearson correlation	Ders Notu	Tarihin Dersinin Sunuluş Şekliyle İlgili İfadeler
		1	,154**
	Sig.		,004
	N	355	355

Ders notu ve Tarih dersinin sunuluş şekli ile ilgili ifadelerine yönelik görüşleri arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır. Ancak Büyüköztürk (2004)'e göre korelasyon katsayısının mutlak değeri olarak 0,30-0,00 arasında olması düşük düzeyde bir ilişki olarak tanımlanabilir.

Tablo 6: Tarih Dersinde Yoğunlaştıkları Konularla İlgili İfadeler

sn.	Sorular		1	2	3	4	5	X	Durum
5.1	Yaşadıkları döneme özgü özel düşünceleri ve durumları canlandırarak geçmişteki insanların davranışlarını anlamayı deneriz.	F	20	23	74	150	88	3,74	Katılıyorum
		%	5,6	6,5	20,8	42,3	24,8		
5.2	Tarihi dünyanın bugünkü durumunu açıklamak ve değişim eğilimlerini kavramak için kullanırız.	F	9	22	90	148	86	3,78	Katılıyorum
		%	2,5	6,2	25,4	41,7	24,2		
5.3	Tarihteki temel olgular hakkında bilgi edinmeye çalışırız.	F	6	18	57	195	79	3,90	Katılıyorum
		%	1,7	5,1	16,1	54,9	22,3		

5.4	Toplumumuzun ve ulusumuzun geleneklerini, özelliklerini, değerlerini tanımayı öğreniriz.	F	10	17	41	127	160	4,15	Katılıyorum
		%	2,8	4,8	11,5	35,8	45,1		
5.5	Tarihsel kalıntıların ve eski yapıların korunmasına değer vermeyi öğreniriz.	F	11	17	43	132	152	4,11	Katılıyorum
		%	3,1	4,8	12,1	37,2	42,8		
5.6	Tarihten büyülenir ve onunla uğraşmaktan keyif alırız.	F	18	38	80	117	102	3,69	Katılıyorum
		%	5,1	10,7	22,5	33,0	28,7		
5.7	Tüm bakış açılarını dikkate alarak geçmişin nasıl olduğunu kafamızda canlandırmaya çalışırız.	F	8	17	43	166	12	4,05	Katılıyorum
		%	2,3	4,8	12,1	46,8	34,1		
5.8	ÖSS’de çok çıkan konular üzerinde yoğunlaşırız.	F	31	42	77	115	90	3,53	Katılıyorum
		%	3,7	11,8	21,7	32,4	25,4		
Toplam 5 için ortalama								3,86	Katılıyorum

Tablo 6’da görüldüğü üzere, her soruya öğrencilerin vermiş oldukları cevapların frekans, yüzdelik ve ortalamaları hesaplanmış ve Toplam 5 değeri için ortalama 3,86 bulunmuştur. Bu sonuçlar *Katılıyorum* seçeneğinin öğrenciler tarafından kabul edildiğini göstermektedir. Yukarıdaki maddeler birbirine yakın ortalamalar vermiştir. Fakat burada dikkatimizi Madde 5.2’deki “*Tarihi dünyanın bugünkü durumunu açıklamak ve değişim eğilimlerini kavramak için kullanırız.*” ifadesi çekmektedir. Bu maddeden hareketle tarih dersleri artık sadece okullarımızdaki bilgilerden ibaret değildir. Kendisini sürekli güncellemekte ve güncel konularla bağlantılı olduğu anlaşılmaktadır. Madde 5.4’te “*Toplumumuzun ve ulusumuzun geleneklerini, özelliklerini, değerlerini tanımayı öğreniriz.*” ifadesine 4.15 ortalama ile katılmaları gelenekçi bir yaklaşımla vatandaşlık ve kimlik aktarımı olarak tarih öğretiminin etkinliğini belirtmektedir. Öğrenciler Madde 5.8’deki “*ÖSS’de çok çıkan konular üzerinde yoğunlaşırız.*” ifadesine 3.53 ortalama ile katılmaktadırlar. Bu ise öğrencilerin derse ve dersin içindeki konulara yaklaşımında üniversite giriş sınavı ve diğer giriş sınavlarının etkisini göstermektedir.

Tablo 6. 2: Başarı düzeylerine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

	N	$\bar{X}$	S.S	F	p	LSD(Farklılık testi)
1	59	68,00	16,97	2,546	,039	1-4(p=,026) 1-3(p=,023) 2-5(p=,037) 4-1(p=,026) 4-2(p=,042)
2	78	68,99	16,60			
3	103	73,02	16,49			
4	82	74,27	17,64			
5	33	76,13	10,09			
Toplam	355	71,88	16,54			
	Kareler toplamı	Serbeslik derecesi	Kareler Ortalaması			
Gruplar arası	2739,905	4	684,976			
Gruplar içi	94164,365	350	269,041			
Toplam	96904,269	354				

Tarih dersinde yoğunlaşılacak konularla ilgili ifadelerle yönelik olarak yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda göre gruplar arasındaki fark anlamlıdır. Farkın kaynağını tespit etmek amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre, 1. grup ile 3., 4. grup arasında; 2. ile 5. grup arasında ve 4.grup ile 1., 2. grup arasındaki fark anlamlıdır. Öğrenci görüşleri ortalama ve standart sapma açısından birbirine çok yakındır. Başarı düzeyi açısından baktığımızda ise başarı düzeyi yüksek olan öğrencilerin bu bölümdeki görüşleri diğerlerine göre olumlu yöndedir.

Tablo 6. 3: Başarı ve görüşler arasındaki korelasyon tablosu

Ders Notu	Pearson correlation	Ders Notu	Tarih Dersinde Yoğunlaştıkları Konularla İlgili İfadeler
		1	,163**
	Sig.		,002
	N	355	355

Öğrencilerin başarıları ve Tarih dersinde yoğunlaştıkları konular ile ilgili görüşleri arasında pozitif yönde, ancak elde edilen korelasyon katsayısının 0,30-0,00 arasında olması nedeniyle düşük bir ilişki vardır.

Tablo 7. 1: Tarih Dersinde İlgi Duydukları Konularla İlgili İfadeler

sn.	Sorular		1	2	3	4	5	X	Durum
6.1	Orta Asya Türk Tarihi ve Kültürü	F	20	23	90	130	92	3,70	Katılıyorum
		%	5,6	6,5	25,4	36,6	25,9		
6.2	İslam Tarihi	F	11	17	62	125	140	4,03	Katılıyorum
		%	3,1	4,8	17,5	35,2	39,4		
6.3	Osmanlı Tarihi	F	13	18	46	88	190	4,19	Katılıyorum
		%	3,7	5,1	13,0	24,8	53,5		
6.4	Cumhuriyet Tarihi	F	14	24	84	114	119	3,84	Katılıyorum
		%	3,9	6,8	23,7	32,1	33,5		
6.5	Avrupa Tarihi ve Kültürü	F	22	46	116	99	72	3,43	Katılıyorum
		%	6,2	13,0	32,7	27,9	20,3		
6.6	Siyasi Tarih (devletlerarası çatışmalar, savaşlar ve antlaşmalar)	F	16	39	81	100	119	3,75	Katılıyorum
		%	4,5	11,0	22,8	28,2	33,5		
6.7	Yakın Tarihe ait siyasi ve sosyal olaylar	F	19	31	75	124	106	3,75	Katılıyorum
		%	5,4	8,7	21,1	34,9	29,9		
Toplam 6 için ortalama								3,81 Katılıyorum	

Tablo 7’de görüldüğü üzere, her soruya öğrencilerin vermiş oldukları cevapların frekans, yüzdeler ve ortalamaları hesaplanmıştır ve Toplam 6 değeri için ortalama 3,81 bulunmuştur. Bu sonuçlar *Katılıyorum* seçeneğinin öğrenciler tarafından kabul edildiğini göstermektedir. İlgi duyulan konularda 4.19 ile Osmanlı Tarihi ve 4.03 ortalama ile İslam Tarihi’nin çıkmış olması öğrencilerin kişisel tercih ve ilgilerinin yanı sıra bu derslerin müfredattaki ağırlıkları ile de ilgilidir. Çünkü Lise 9. sınıf Tarih öğretim programında İslam Tarihi ve Uygarlığı %16’lık bir oran kapsamaktadır. 10. sınıf Tarih öğretim programındaki ünitelerin hepsi Osmanlı Tarihi ile ilgilidir. Demirel ve Kaya (2008)’nin çalışmasında da öğrencilerin tarih derslerinde ilgi duydukları dönemler Osmanlı Tarihi, İslam Tarihi ve Cumhuriyet Tarihi sıralamasında çıkmıştır. Bu sonuç öğrencilerin Osmanlı tarihini kendi kimlikleriyle daha çok ilişkilendirdiklerini veya bu tarihle ilgili toplumda oluşmuş merakın etkisini göstermektedir. Burada kimlikle özdeşleştirme günümüze yakınlıktan daha fazla tercih edilmiştir.

Madde 6.4 ve 6.7’de görülmektedir ki öğrencilerimiz artık yakın tarihe de ilgilidirler. Demirel ve Kaya (2008)’ya göre öğrenci ilgisinin o derse karşı güdüyü ve dolayısıyla başarıyı sağlayacağı düşünülünce tarih öğretiminde yer verilmeyen çağdaş tarihin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Tablo 7. 2: Başarı düzeylerine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

	N	$\bar{X}$	S.S	F	p	LSD(Farklılık testi)
1	59	65,67	17,98	2,06	,084	1-4(p=,007)
2	78	68,17	18,14			
3	103	71,74	19,67			
4	82	72,21	21,31			
5	33	75,43	13,85			
Toplam	355	70,40	19,12			
	Kareler toplamı	Serbeslik derecesi	Kareler Ortalaması			
Gruplar arası	2991,196	4	747,799			
Gruplar içi	126532,9	350	361,523			
Toplam	129524,1	354				

Tablo 7.2’de de belirtildiği gibi, tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre gruplar arasındaki fark anlamlıdır. LSD testi sonucuna göre fark, 1. ve 4. grup arasındaki farktan kaynaklanmaktadır. Ortalama ve standart sapma açısından öğrenci görüşleri birbirine çok yakındır. Başarı düzeyi açısından baktığımızda başarı düzeyi yüksek olan öğrencilerin bu bölümdeki görüşleri diğerlerine göre olumlu yöndedir.

Tablo 7. 3: Başarı ve görüşler arasındaki korelasyon tablosu

Ders Notu	Pearson correlation	Ders Notu	Tarih Dersinde İlgi Duydukları Konularla İlgili İfadeler
		1	,147**
	Sig.		,005
	N	355	355

Tablo 7.3'e göre Öğrencilerin başarıları ve Tarih dersinde ilgi duyduğu konular ile ilgili görüşleri arasında pozitif yönde düşük bir ilişki bulunmaktadır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Tarih tutum ölçeğine ilişkin değerler incelendiğinde, öğrencilerin tarih dersine karşı olumlu tutum içinde oldukları görülmektedir. Atatürk Lisesi 9. ve 10. sınıf öğrencilerine uyguladığımız anket çalışması onları yetiştirirken öğretmenlere büyük sorumluluk düştüğünü göstermektedir. öğrencilerin iyi bir eğitim alabilmeleri için öğretmenlerin iyi bir donanıma sahip olmalarının gerekliliğini hatırlatmaktadır.

Öğrencilerin Tarih dersi ile ilgili görüşleri, düşünceleri, Tarih dersinden bekledikleri ve dersin nasıl işlenmesi gerektiğini istemeleri son derece önemlidir. Çünkü derslerde yer alan konular öğrencilere benimsetilebildiği sürece anlam ifade eder (Ulusoy, 2009).

Öğrencilere tarihi aktarmayı değil, keyif alabilecekleri bir şekilde araştırmacı, tartışmacı ve eleştirmeci tarih anlayışını benimsetmeliyiz. Bunların yanında tarihin tek sosyalleşme aracı olmadığını, diğer disiplin alanlarından yararlanılabileceğini öğrencilerimize kavratılabilmeliyiz (Gökkaya, 2001). Fakat üniversite giriş sınavının ve diğer giriş sınavlarının ülkemizdeki eğitim sistemindeki oynadığı rol düşünülecek olursa çoktan seçmeli sorularla ölçülen özellikler ve en fazla bilişsel alanda analiz düzeyine kadar çıkabilen ve dershanelerde geliştirilerek ön plana çıkan mekanik test becerileri ile tarih öğretiminin ne kadar dar bir alana sınırlandığı gözlemlenmektedir. Bu bakımdan ölçme amaçlı eğitim duyuşsal alanın yeterince gelişmemesine neden olmaktadır (Paykoç, 1995). Tarih bilinci olan gençlerin davranışlarının ve eylemlerinin daha barışçı ve daha iyi bir toplumun oluşmasına katkıda bulunacağına inanılmaktadır. Ayrıca bu gençlerin hak ve sorumluluklarına sahip çıkan kimlikli yurttaşlar olacakları beklenmektedir (Tekeli, 1998).

Tekeli (1998)'in yaptığı bir araştırmada Türkiye'de tarih derslerinde esas ağırlığın ders kitaplarında olduğu, öğrencilerin ise bunu sıkıcı ve güvenilmez bulduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin anlatıları ise keyif verici ve güvenilir görülmektedir. Oysa tarih öğretiminin kalitesini geliştirebilecek olan bu yoldan çok az yararlanılmaktadır. Bu durumda tarih öğretiminin kalitesinin geliştirilmesinde ders kitapları kritik bir öneme sahip olmaktadır.

Tarih öğretiminde kullanılan öğretim yöntemlerinin daha çok tarihle ilgili genel kavramların ve temel bilgilerin öğrenciye anlatım ve soru cevap yöntemi ile aktarılmasıyla sınırlı kaldığı görülmektedir. Ortaöğretim tarih derslerinde sadece öğretmen ve ders kitabına bağımlı anlatım yöntemi tarih

öğretimi için yeterli değildir. Tarihsel konular öğrencilere düşünmeleri için fırsat vermedikçe bu derse olan ilgisizliği arttıracak gibi, dersin neden öğretildiğine dair gerekçeleri de inandırıcılığı kaybedecektir. İnsanlığın geçmişini araştırdıktan, analiz ettikten ve anladıktan sonra, orada yakaladığımız evrensel değerleri yeniden kullanılabilir hale getirerek tarihin oluşumuna ve akışına katkıda bulunabiliyorsanız, o zaman gerçek anlamda tarih öğreniyor, onun zevkine varıyor, kazandığınız bilgi ve tecrübeyi uygulama şansına sahip oluyorsunuz demektir (Işık, 2008).

Akbaba (2005)'e göre Tarih öğretiminde görsel materyal ve tarihi belge olarak kullanılan fotoğrafların çözümlenmesi ve bu çözümlenin sonucunda tarihsel çıkarımlarda bulunulması öğrencilerin akademik başarılarını artırmanın yanında, dersin daha keyifli bir şekilde işlenmesine ve tarih dersinin amaçladığı davranışların geliştirilmesinde (problem çözme, kronoloji bilgisi, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, empati) de katkı sağlamaktadır. Tarih ders programları hazırlanırken belge niteliğindeki fotoğrafların varlığı ve tarih öğretimine katkısı göz ardı edilmemelidir. Tarih ders kitaplarında konuyu zenginleştirici, konuyu açıklayıcı veya analitik bir çözümleme ile tarihsel bilgiye ulaşabileceğimiz fotoğraflar kullanılmalıdır.

Genelde öğrencilerin Tarih dersine karşı olumlu tutum içerisinde oldukları bulunmuştur. Fakat madde 1.9'da "*Tarih çalışmalarından ve testlerindeki netlerimden gurur duyduğum bir derstir*" ifadesine 3,10'luk bir ortalama ile *Kararsızım* seçeneklerinin elde edilmesi öğrencilerin tarih dersini çalışma konusunda isteksiz olduklarının bir göstergesidir. Bu sonuçta öğrencilere uygulanan sınavlarda tarih sorularının puan katsayılarının düşük olması da önemli bir etkidir. Etkenlerden diğeri de ders saatlerinin kısıtlı olmasıdır. O.E.C.D. yayınlarına göre, okul programlarında Fen ve Matematik derslerinin saatleri arttırılırken Sosyal Bilimler ile ilgili derslerin saatleri ya aynen bırakılmış veya azaltılmıştır. Bu tabiiyle, Sosyal Bilimlerin ikinci derece disiplinler olarak belirmesi gibi bir durum ortaya çıkarmıştır (Yıldız, 2003).

Madde 3.11'de tarih dersi "*Nasıl sunulursa sunulsun zevk almam.*" ifadesine 1,97 ortalama ile Katılmıyorum seçeneğinin tercih edilmesi öğrencilerin Tarih dersinden zevk aldıklarını göstermektedir. Fakat artık öğrenciler tek tip sunuş tekniğinden değil farklı sunuş tekniklerinden de öğrenmede istekli görülmektedir. Öğrenciler ikinci elden bir kaynağa bağlı kaldıklarında (uygulamada bu genellikle ders kitabıdır) sorgulama ve eleştirme gibi düşünme becerilerini kullanma ve geliştirme gereksinimi duymazlar. Ders kitaplarında bir kanıtı kullanma, onu değerlendirme, açıklama ya da ondan çıkarımda bulunma sistematik bir şekilde yer almamaktadır. Birinci elden tarihsel kaynakların kullanımı öğrenciler eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi tarih derslerinde öğrenme ve geliştirmelerine zemin hazırlar (Doğan-Dinç, 2007). Bu madde göstermektedir ki,

öğretmenlerimiz bu konuda kendi sınırlıklarını aşmalı ve öğrencilerin bireysel özelliklerini dikkate almalıdırlar.

Tablo 5’de “*Tarihin nasıl sunulmasına güvenirsiniz?*” sorusuna verilen yanıtlar, okullarda tarih dersinin öğretimi hususunda bir anlatım zenginliğinin gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu veriler okullarımızda sadece Fen Bilimleri için değil, Sosyal Bilimler dersleri için de laboratuvarların oluşturulmasını hatırlatmaktadır. Artık ders kitabına bağlı işlenen derslerden ziyade tarihsel belge ve kaynaklar, roman, belgesel, film ve gezi gözlem destekli dersler ilgi çekmeye başlamıştır.

Tarih öğretiminde film kullanılması düşüncesi yeni olmamakla birlikte bu düşünceler yakın döneme kadar uygulamada genellikle yerini alamamış ve planlı etkinlikler olamamıştır. Yakın dönemde ise tarih derslerinde filmlerin sınıf ortamında kullanılabilmesine yönelik makaleler yazılmaya ve uygulamalar yapılmaya başlanmıştır. Bu uygulamalar yurt dışında tarih derslerinde planlı etkinlikler olarak kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde öğretmenler ve öğrencilerin, 20. yüzyıla özgü bir tarih malzemesi olan hareketli görüntüleri daha bilinçli kullanmalarının öğretilmesi gerekliliği üzerinde önemle durulmaktadır. Belgesel destekli tarih öğretimi hakkında yapılan bir çalışmada belgesellerin tarih dersi ile ilgili soyut kavramların anlaşılmasını kolaylaştırdığı ifade edilmiştir. Tarih dersinin geçmişi konu yapan bir alan olarak daha çok görünen olay ve olguların ötesinde olması bireyin gelişim sürecine bağlı olarak soyut kavramların algılanmasında sorun yaşanmasına sebep olabilir (Yazıcı; 2008). Dilek tarih düşüncesinin gelişiminin dil ve kavram gelişimi, tarih bilgisi, uygun ders materyallerinin kullanılması ve öğretim teknikleri ile doğrudan ilişkili olduğunu belirtmiştir. Somut öncesi, somut ve soyut işlem evreleri olarak adlandırılan düşünce süreçlerinin tarih konuları söz konusu olduğunda düşüncelerin açıklanmasında yetersiz kaldığı yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur. (Dilek; 2002) Somutlaştırma işleminin 11 yaş sonrasında başlamasına rağmen tarih dersinin bu süreyi 15 yaşından önce geliştiremediği yine araştırmaların ortaya koyduğu önemli bir sonuçtur. Zira tarihi olay ve konuların bireyin dünyasına olan gerek zamansal gerek algısal uzaklığı ve tanımların karmaşıklığı somutlaştırmanın biraz daha geç bir dönemde ortaya çıkmasına neden olduğu belirtilmektedir. (Safran 2006) Belgeseller özellikle somut evreye henüz ulaşmamış bireyler için geçmişi görüntülerle anlatarak bir noktada olguları somutlaştırmakta diğer taraftan öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır (Yazıcı; 2008).

Belgeseller de filmler gibi halkın geçmişi hakkında bilgi edinmesini sağlayabilen araçlardır. Titiz bir çalışmanın sonucu nesnel bir anlayışla ortaya çıkarılmış olan belgeseller, tarihin görselleşmesini sağlamaktadır. Belgesellerin, eğitim seviyesi düşük kişilerin ve okuma alışkanlığı kazanamamış kitlelerin tarih ile ilgili bilgilenmelerinde önemli bir araç

olduğu söylenebilir. Yapılan araştırmalar belgesellerin tarih ile ilgili bilgileri topluma aktarmada etkili bir araç olduğunu, sadece eğitim seviyesi düşük ve okuma alışkanlığı kazanamamış kitlelerin değil, eğitilmiş kitlelerin de tarih ile ilgili bilgi edinmelerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Tarih öğretmenlerinin, işledikleri bir konu ile uygun bir şekilde örtüşen kurmaca film, belgesel film vb. bulmaları mümkündür. T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde “Ateşten Günler” (1987), “Kurtuluş” (1994), “Yaban” (1996) ve “Cumhuriyet” (1998) filmleri Kurtuluş Savaşı ve sonrası için öğretim programında yer alan konuları içeren filmler oldukları için derslerde kullanılabilir. Millî bayram günlerinde yayınlanan bu filmler hemen herkes tarafından seyredilmiştir. Bu filmler sayesinde, birçok kişi kitap okumaksızın, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyetin ilk yılları hakkında birçok bilgi öğrenmiştir. T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde kullanılabilecek birçok belgesel film de (“Çanakkale’yi Öğrenmek”, “Son Tanıklar”, “Sarı Zeybek”, Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü’nün hazırladığı Atatürk belgeselleri vb.) sınıfta etkinlikler çerçevesinde kullanılabilir. Sadece T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi ile ilgili değil tarihin her dönemine uygun yerli ve yabancı filmler, belgeseller bulabilmemiz mümkündür.

Öğrencilerin filmde izlediklerini öğretim programı ile bütünleştirilebilmeleri ve tarihsel anlayışlarını geliştirebilmeleri için planlı etkinlikler yapılmalıdır. Film seyretme etkinliğinden azamî verimin alınabilmesi için de film sonrası öğrenciler, izledikleri üzerinde konuşturulmalı, film ile ilgili yorumlar yapmalı, öğrencilerden filmde gördükleri nesnelere, tarihî mekânların vb. maketlerini yapmaları istenmelidir. Kısaca, sadece seyredilmemeli, film sonrası aktiviteler de yapılarak öğrenme artırılmalıdır (Öztaş, 2008).

Öğrenciler birinci elden kaynaklarla çalıştıklarında bilgiyi ezberlemekten çok onu analiz etmeyi, değerlendirmeyi, içindeki zıtlıkları ve önyargıları fark etmeyi ve kaynak tarafından sunulan kanıtın önemini de tartmayı öğrenirler. Bir tarihçi, tarihin içeriğine, önceki zamanlardaki insanların tecrübelerine, geride bıraktıkları hatıralara, fiziksel malzeme ve dokümanlara ile diğer mevcut kalıntılar yoluyla ulaşılabilir. Bu yüzden tarihsel kanıtı baş vurmadan bir tarih anlayışına ulaşamaz. Tarihsel kanıt sadece bilgi işleme etkinliklerine temel teşkil etmez, o dili keşfetmeye, dilin kullanıcılarına sunduğu anlamlara ve geçmişin tarihçesine (olayları bize aktaran) açılan bir araştırma yoluna da sahip olmamızı sağlar (Doğan-Dinç, 2007).

Madde 6.7’de “Yakın tarihe ilişkin sosyal ve siyasal olaylar“ a duyulan ilgi 3,75 ortalama ile *Katılıyorum* seçeneği elde edilmiştir. Bu sonuçta görülmektedir ki öğrencilerimiz artık yakın tarihe de ilgilidirler. Okullarımızdaki ders programları, bu veriler ışığı altında Tablo 7 dikkate

alınarak hazırlanabilir. 2008/2009 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlayan Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi dersi öğrencilerin XIX. yüzyıldan itibaren meydana gelen gelişmeleri ve bu gelişmelerin Türkiye'ye olan etkilerini anlamalarına yardımcı olacaktır.

KAYNAKLAR

- AKBABA, Bülent. (2005). Tarih Öğretiminde Fotoğraf Kullanımı, *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 1, (185-197).
- DEMİRCİOĞLU, H. İsmail. (2006). Lise Öğrencilerinin Tarih Dersinin Amaçlarına Yönelik Görüşleri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* <http://www.tebd.gazi.edu.tr>, (Erişim Tarihi: 28.07.2008).
- DİLEK, Dursun. (2002). Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünme Gelişimi, Ankara : Pegem A Yayıncılık.
- DOĞAN, Yasin; DİNÇ, Erkan. (2007). Birinci Elden Tarih Kaynaklarının Sosyal Bilgiler Ve Tarih Derslerinde İnternet Üzerinden Kullanımı: ABD ve İngiltere'den Uygulama Örnekleri, <http://www.sosyalbilgiler.gazi.edu.tr/article17.pdf> (Erişim Tarihi: 05.06.2009).
- GÖKKAYA, Kürşat. (2001). Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin (Lisans) Tarih Bilinci Üzerine Bir Anket Değerlendirmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* <http://www.sosyalbilgiler.gazi.edu.tr>, (Erişim Tarihi: 28.07.2008).
- İŞİK, Hasan., (2008). “Tarih Öğretiminde Doküman Kullanımının Öğrencilerin Başarılarına Etkisi”, *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 2, (389-402).
- İSKENDER, Pelin. (2007). “Öğretmen Adaylarının Tarih Dersine İlişkin Tutumları”. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 15 (2). <http://www.ksef.gazi.edu.tr>, (Erişim Tarihi: 01.08.2008).
- KAYA, Ramazan.; DEMİREL, Muammer. (2008). “Lise 3. Sınıf Öğrencilerinin Tarih Derslerindeki İlgi Alanları (Erzurum Örneği)”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 2008, Cilt: 11, Sayı: 1 (163-177).
- OCAK, Gürbüz.; GÜNDÜZ, Mevlüt. (2006). *1998-2005 Hayat Bilgisi Ders Programlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Milli Eğitim <http://www.yayim.meb.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 01.08.2008).
- ÖZDAMAR, Kazım. (1997). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- ÖZTAŞ, Sezai. (2008). “Tarih Öğretimi ve Filmler”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt: 16, No:2, (543-556).
- PAYKOÇ, Fersun. (1995). “Tarih Öğretiminde Duyuşsal Alanın Rolü”, *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları*, 1994 Buca Sempozyumu, Yay. Haz. Salin Özbaran, İstanbul, (330-337).

- SAFRAN, Mustafa. (2006). *Tarih Eğitimi Makale ve Bildiriler*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- TEKELİ, İlhan. (1998). *Tarih Bilinci ve Gençlik*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- ULUSOY, Kadir. (2009). “Lise Öğrencilerinin Tarih Dersinin İşlenişi İle İlgili Düşünceleri (Ankara Örneği)”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 18, Sayı: 1, (417-434).
- WIERSMA, John W. (2002). *Research Methods in Education: An Introduction*, Boston: Allyn and Bacon.
- YAZICI, Sibel. (2007). *Bilgisayar Destekli Tarih Öğretiminin Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon.
- YILDIZ, Özgür. (2003). “Türkiye’de Tarih Öğretiminin Sorunları ve Çağdaş Çözüm Önerileri”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 15, (181-190).